

Nepodepisovat!

Počet získaných bodů:

Opravil/a:

Varianta A – interpretace odborného textu

1. Úloha

Přečtěte si následující úryvek z odborného textu a odpovězte na otázky uvedené pod ním.

Inscenování a vlastní já

Obecná představa, že před ostatními prezentujeme vlastní já, je sotva nová; v závěru bychom ale přesto měli zdůraznit, že samotná struktura vlastního já může být sledována z hlediska toho, jak výkony v naší angloamerické společnosti připravujeme.

V této studii jsme jednotlivce mezi řádky rozdělili na dvě základní části: nahlíželi jsme na něj jako na účinkujícího, šťavaného výrobce dojmů podílejícího se na až příliš lidském úkolu inscenování výkonu; nahlíželi jsme na něj též jako na charakter, postavu, zpravidla vynikající, jejíhož ducha, sílu a další ryzí vlastnosti má výkon oživit. Vlastnosti účinkujícího a vlastnosti postavy jsou odlišného řádu, dosti podstatně, ale přitom mají oba soubory svůj význam, pokud jde o představení, které se nesmí zastavit.

Nejprve k postavě. V naší společnosti se mezi postavu hranou jednotlivcem a jednotlivcovo vlastní já do určité míry klade rovnítko, a toto vlastní já coby postava se obvykle chápe jako něco, co sídlí v těle svého nositele, především v jeho horních částech, a je v psychobiologii osobnosti jakousi uzlinou. Tvrdím, že tato představa je předpokládanou součástí toho, co se všichni snažíme prezentovat, ale právě proto umožňuje jen chybnou analýzu prezentace. V této studii jsme na předváděné já nahlíželi jako na jakýsi druh image, celkového dojmu, obvykle solidního. Jednotlivec ztělesňující na scéně svou postavu se snaží účinně přimět ostatní, aby tento celkový dojem ztotožňovali s ním. Celkový dojem se sice týká jednotlivce tak, že ono já je mu připisováno, ale toto já samotné není vyvozováno ze svého nositele, ale z celé scény jeho působení, jelikož je vytvářeno těmi prvky místních událostí, které je činí pro svědky neproniknutelným. Bezchybně inscenovaný a provedený výstup vede obecnstvo k tomu, že předváděné postavě připisuje její vlastní já, ale toto připisování - toto vlastní já - je produktem výstupu, jeho výsledkem, a nikoli jeho příčinou. Toto já tedy jako ztělesňovaná postava není ústrojnou věcí, která má konkrétní místo a jejím základním osudem je narodit se, dospět a zemřít; jde o dramatický efekt, který rozptýleně vyplývá z prezentovaného výstupu, a charakteristickou otázkou i klíčovou obavou je to, zda mu bude dána důvěra, nebo bude zdiskreditován.

Při analýze vlastního já tedy odvracíme pozornost od jeho držitele, od osoby, která z něj bude nejvíce těžit nebo kvůli němu nejvíce ztratí, protože on a jeho tělesná schránka jsou pouhým věšákem, na nějž bude na čas přehozeno cosi společně vytvořeného. A prostředky k výrobě a udržování vlastních já nesídlí ve věšáku, tyto prostředky jsou dokonce často zamčené v organizovaných společenstvích. Je tu zadní region a jeho nástroje na upravování tělesné schránky a přední region s pevnými rekvizitami. Jsou zde týmy lidí, jejichž činnost na jevišti a v kombinaci s dostupnými rekvizitami vytvoří scénu, z níž vystoupí já představované postavy, a je zde jiný tým,

obecenstvo, jehož interpretační činnost bude nutná pro vznik tohoto vlastního já. Vlastní já je produktem všech těchto součástí a ve všech svých částech nese známky své geneze.

Celé strojní zařízení na produkci vlastního já je pochopitelně těžkopádné a někdy se porouchá a odhalí své jednotlivé součásti: ovládání zadního regionu, tajnou dohodu týmu, takt obecnstva a podobně. Je-li ale dobře promazané, dojmy se z něj budou valit dostatečně rychle na to, aby nás pohltil jeden z našich druhů reality - výkon se zdaří a bude se zdát, že z každého účinkujícího bude vnitřně vyzařovat zřetelné vlastní já přidělené každé předváděné postavě.

Přejdeme nyní od jednotlivce jako předváděné postavy k jednotlivci jako účinkujícímu. Má kapacitu učit se a využívá jí při naplňování úkolu učení se roli. Má sklon ke snění, přičemž v některých snech se jeho vítězný výkon příjemně odvíjí, jiné jsou naplněny nervozitou, úzkostí a strachem ze zásadního veřejného zdiskreditování v předním regionu. Často dává najevo touhu po družných týmových spoluhráčích a obecnstvu, taktní ohleduplnost vůči jejich obavám a má schopnost hluboce prožívat hanbu, což ho vede k minimalizaci počtu příležitostí, při nichž by mohl být odhalen.

Tyto vlastnosti jednotlivce coby účinkujícího nejsou pouze popsánymi důsledky konkrétních výkonů; jsou svou podstatou psychobiologické, ale přesto se zdá, jako by měly původ v důvěrných interakcích s nepředvídatelnými událostmi během předvádění výkonů.

Goffman, E. (1999) *Všichni hrajeme divadlo*. Praha: Nakladatelství Studio Ypsilon, 242-244.

Otázky:

1. Co je tématem úryvku?
2. Jaké jsou hlavní argumenty autora?
3. Na jakých pojmech je argument postaven? Vypište je a charakterizujte je.
4. Co dělá úryvek sociologickým textem?

2. Úloha

Vyberte si jedno z následujících zadání:

A. Říká se, že v současných vyspělých společnostech se zvyšují sociální rozdíly, že „chudí chudnou a bohatí bohatnou“. Vysvětlete, zda a proč (ne)platí tato teze pro českou společnost.

B. Pojem post-sekularismus označuje ožívování zájmu o náboženství v moderních společnostech. Dokážete tento pojem ilustrovat na českých reáliích? Jak by bylo možné post-sekularismus zkoumat?